

SÄR-

JARKKO STENIUS

KY-

**KERTOMUKSIA
RIKOSTEN KATVEESTA**

NEET
2

LIKE

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

© Jarkko Stenius & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

LIKE

Like Kustannus
Helsinki

ISBN 978-951-1-52752-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

ALKUSANAT

Ensimmäisen Särkyneet-kirjan työstäminen oli ravisuttava kokemus. Teosta kirjoittaessani harjoittelin samalla omien tunteideni työstämistä, ja erilaisia, ristiriitaisia ja vaikeita tunteita riitti, sillä äitini oli juuri menehtynyt. Tekemieni tunnetaitoharjoitusten vuoksi myös kirjan tarinat järkyttivät, surettivat ja välillä naurativatkin ihan uudella tavalla.

Pidin tämän kirjan työstämistä helpompana, kunnes joulu-kuun lopulla, teoksen viimeistelyvaiheessa, juttelin puhelimessa Liken kustannuspäällikön kanssa. Kun hän kysyi, miten kirjoittaminen on sujunut, aloin yllättäen itkeä. Ja sitten pääsi purkaus: ”Musta tuntuu, että olen hyväksytty kirjailija vasta kun revin itseni riekaleiksi. Silloin lukijat sanovat, että olipa hyvä kirja. Näyttää siltä, että mun kirjoista tykätään vain, kun revin lapsuuteni pahimmat traumat auki tai kirjoitan muiden ihmisten tragediaista.” Kustannuspäällikkö suhtautui purkaukseeni lempeydellä. Hän sanoi: ”Jarkko. Kukaan ei kirjoita noin traumaattisista, omakohtaisista asioista niin kuin sinä. Sinun kirjoillasi on valtava merkitys, ne oikeasti muuttavat maailmaa.”

Kirjoittamalla Nyrkkisankareita ja Särkyneitä tarkoitukseni on auttaa lukijaa ymmärtämään omia ja muiden ihmisten vaikeuksia ja oivaltamaan, että moni asia voi vaikuttaa asioiden luisumiseen käsistä, eikä se aina ole henkilön omaa syytä, ei ainakaan kokonaan.

Yksi tämän teoksen tärkeimmistä sanomista on sama kuin Särkyneiden ensimmäisessä osassa: se, että häpeällisistä asioista

on syytä puhua. Häpeä on tarpeellinen tunne, se kertoo, että nyt tuli mokattua. Vaurioitumaton syyllisyydentunto auttaa meitä olemaan ja elämään ihmisiksi. Sen ansiota on, että omatuntomme alkaa kolkuttaa, jos mokaamme. Vaurioitunut syyllisyydentunto taas ilmenee äärimmäisimmässä muodossaan siten, että ihminen kokee olevansa syyllinen lähes kaikkeen – tai toisessa ääripäässä niin, että ihminen ei tunne syyllisyyttä ja huonoa omaatuntoa lainkaan. Jälkimmäinen viittaa narsismiin, ja tutkimuksissa on todettu, että narsistiset piirteet ovat perua lapsuudessa koe-tusta rakkaudettomuudesta.

Omassa käytöksessäni oli aiemmin narsistisia piirteitä, mutta pystyin tunnistamaan ja myöntämään ne, ja onneksi sain mahdollisuuden muuttua. Joudun tosin vieläkin taistelemaan itsekkeisyyteni kanssa. En aina osaa hahmottaa, milloin olen terveellä tavalla itsekäs, milloin epäterveellä – raja ei ole aina selkeä, ei kenelläkään.

Pitkäaikainen syyllisyyden tunne johtaa häpeään. Häpeä juutuu kehoon, jos ei osaa antaa itselleen anteeksi. Itse olen elänyt häpeän vallassa vuosikymmeniä – tiedostamatta sitä ollenkaan. En ymmärtänyt, että esimerkiksi maanisessa tarpeessani urheilla oli kyse siitä, että yritin voittaa sisuksiani kalvavan häpeän suorittamalla. ”Kelpaanko nyt, entä nyt?” kyselin toistuvasti mielessäni onnistuneiden urheilusuoritusten jälkeen.

Häpeälle on ominaista, että se saa voimaa peittelystä, salailusta ja puhumattomuudesta. Usein luulemme suojelevamme itseämme vaikenemalla häpeällisiltä tuntuista ajatuksistamme, mutta emme ymmärrä, että häpeä puolittuu ja lopulta poistuu vasta, kun olemme valmiit kohtaamaan sen. Kun häpeällisistä asioista puhuu, ne kutistuvat oikeisiin mittasuhteisiinsa, ymmärrämme, että ehkä asia ei ollutkaan niin paha kuin olimme mielessämme paisutelleet. Mikäli emme uskalla jakaa häpeäämme,

emme pääse eteenpäin. Kun kerromme häpeästämme – myön­näimme syyllisyytemme turvalliselle ihmiselle – alamme vähitel­len vapautua siitä. Siksi niin monet käyvät terapiassa.

Mielestäni on tärkeää, että terapeutilla olisi takanaan saman­laisia haasteita kuin itsellä, ja siksi aloinkin opiskella terapeutiksi reilu vuosi sitten – jotta voisin auttaa kaltaisiani. Lisäksi kir­joitan tällaisia kirjoja, koska haluan näyttää ihmisille omankin esimerkkini avulla, että voimme kertoa ääneen kipeimpiä asioi­tamme. En kadu yhtäkään asiaa, jonka olen jakanut, vaikka luki­joiden palaute ei ole aina ollut myötätuntoista. Monet tuntuvat ajattelevan, että ei ole fiksua kertoa häpeällisistä asioista. Liian moni uskaltaa puhua vain viinapullon etiketille. Ajattelemme, että jos puhumme häpeällisistä asioista, joku tai jotkut pettyvät meihin, tuomitsevat ja torjuvat meidät. Todellisuudessa häpeälli­sistä asioista puhuminen on vapauttavaa, se on valtava helpotus. Mikäli joku hylkää meidät siksi että jaamme häpeällisiä asioita, se kertoo enemmän hylkääjästä kuin meistä.

Kun ymmärrämme, että emme tarvitse muiden hyväksyntää, olemme jo pitkällä, mutta vain jos ”en tarvitse muiden hyväk­syntää” ei ole uholause. Olen jakanut kirjoissani omaa häpeääni, jotta en olisi se tyyppi, joka opettaa, että häpeää kohti on hyvä mennä, mutta pysyisi itse suojassa, turvassa. Annan tässäkin kir­jassa omakohtaisen esimerkin siitä, miten häpeää kohti ja sen läpi mennään.

Totta kai tunnen monista asioista vieläkin häpeää, mutta enää se ei nappaa minua yhtä tiukkaan otteeseen kuin takavuosina. Nykyään osaan tunnistaa häpeän tunteen, kun se nousee, mutta en anna sen enää ottaa valtaa. Joskus pysähdyn uteliaana mietti­mään, että mistähän tämä taas tuli, tutkin tunnetta kuin hyön­teistutkija kärkeästä, kuulostelen, miltä tunne tuntuu kehossa, pysyn tunteessa päästämättä aivojani vikatilaan. Mitään tunnetta

ei tarvitse paeta, eikä sitä tarvitse pyrkiä muuttamaan positiivisemmaksi. Joskus saan kiinni siitä, mistä tunne on noussut, toisinaan en, mutta ei se mitään, ei kaikkea tarvitse tietää eikä ymmärtää, tärkeintä on hyväksyä, että tämäkin tunne on ihan oookoo, ei tästä ole kiire hankkiutua eroon, ei tätä tarvitse muuttaa, ei aina tarvitse olla huippuhyvä fiilis, ei elämä ole mikään kilpailu, jossa huonoista tunteista saa huonon arvosanan. Olen vasta harjoittelija, kaikki meistä ovat, ei meistä kukaan tule koskaan valmiiksi.

Pyrin vain kuuntelemaan sisintäni, ymmärtämään tarpeitani. Useimmissa tapauksissa se tarkoittaa, että suostun näkemään ja myöntämään, että tarvitsen lepoa. Nykyään osaan heittäytyä raasuksi ja käpertyä peiton alle kuin kissanpentu – sen jälkeen voin taas nousta jatkamaan entistä vahvempänä, eikä ole tarvinnut tuhlaata voimia vahvan näyttelemiseen ja oman heikkouden kieltämiseen. Tietyissä tilanteissa on hyvä pyrkiä tekemään parhaansa, mutta ei joka hetki; ihminen ei ole kone, me emme ole kuolematomia, me tarvitsemme paljon lepoa ja palautumista.

On kesäkuu 2025, olen juuri täyttänyt 53 vuotta. Istun ystäväni parvekkeella ja katselen nurmikentän toisella puolella näkyvää omakotialuetta. Lähimmän talon pihalla nelikymppinen isä ja noin kymmenvuotias poika rakentavat yhdessä terassia. Taaempänä kirmailee pieni tyttö. Isä käyttää vatupassia, poika ei vielä osaa, mutta isä näyttää. Näkymä olisi voinut olla minun lapsuudestani. Olisi voinut, mutta ei ollut.

Isättömyys on vaikuttanut psyykeeni, eikä aika pysty milloinkaan hävittämään kokonaan isättömyyden jättämiä arpia. Koin lapsena, että isä ei rakastanut minua, ja tein siitä omat johtopäätökseni. Ajattelin, että olin niin huono, ettei edes oma isä välittänyt minusta, ja aloin tuntea siitä kalvavaa häpeää. Jatkoin päättelmistä: jos oma isä ei pystynyt rakastamaan minua, miten kukaan ikinä voisi rakas-

taa minua, ja se olettamus lähti vääntämään elämäni tuhoisaan suuntaan. Lapsuuden rakkaudettomuus sai minut ajattelemaan, että en ansaitse mitään hyvää, että ansaitsen pelkkää pahaa, ansait-sen kuolla, ja se ajoi minut runtelemaan itseäni.

On upeaa, että pystyn ravisuttamaan ihmisiä hereille sanoilla, että pystyn vaikuttamaan kirjoittamalla. Aiheeni eivät ole kivoja ja keveitä, mutta olen ylpeä, että saan tehdä työtä jota rakastan. Olen kiitollinen myös siitä, että minusta on löytynyt uskallusta jakaa traumaattisia asioita julkisesti. Taas kerran panen itseni likoon, avaan sisimpäni ja jatkan elämäni julkisena hahmona, josta kuka tahansa voi sanoa mitä tahansa. Tässä kirjassa käsittelen lapsuut-tani, ja sen lisäksi kerron lapsuuteeni tai nuoruuteeni liittyneiden ihmisten tarinoita sekä tarkastelen skinhead-ilmiötä ja muita sel-laisia asioita, jotka kumpuavat ihmisten rikkinaisyydestä.

Yksi tämän kirjan tärkeistä teemoista on isättömyys. Teoksen sivuilla lukija tutustuu moniin sellaisiin ihmisiin, jotka ovat jou-tuneet kasvamaan ilman isää. Lukija pääsee seuraamaan, miten isättömien elämä on jatkunut aikuisuudessa, miten he ovat pär-jänneet, tai eivät ole.

Moni, joka on kokenut lapsuudessaan, että häntä ei rakasteta, saattaa lähteä myöhemmässä vaiheessa tavoittelemaan rakkautta pyrkimällä supermieheksi -tai naiseksi. Minä tein niin. Taustalla on ajatus, että kun saavutan sitä tai tätä, minusta tulee rakasta-misen arvoinen. Siinä jäi ymmärtämättä, että todellista rakkautta ei tarvitse ansaita, se vain laskeutuu päällemme, kun joku rakas-taa meitä oman itsemme takia, omana itsenämme, ilman rooleja, ilman ponnisteluja ja tsemppaamista. Mielestäni rakkauden syvin kokemus on se, jos ihminen kokee olevansa rakastettu myös sil-loin kun hän on huonoimmillaan.

Monilla lapsuudessa koettu kaaos ja rakkaudettomuus aiheut-tavat vaikean tason ylivirittyneisyyttä.

Kun ihminen alkaa ymmärtää rakkauden olemusta, hän oppii vähitellen toimimaan tyyneydestä käsin. Sekään ei ole mikään lopullinen, pysyvä tila; välillä tullaan perille, sitten taas eksytään, koko ajan tulee uusia alkuja ja loppuja.

Moni meistä pyrkii peittämään keskeneräisyytensä ja vajavaisuutensa keinolla millä hyvänsä: ”Kun minulla on näin isot lihakset, kukaan ei pysty näkemään, että olen peloissani, että pelkään läheisyyttä ja yritän suojata sisintäni haavoittumiselta.” Itsekin riehui vuosikymmeniä peittääkseni sen, että en uskaltanut kohdata surua, että en uskaltanut itkeä. Halusin tehdä itsestäni koneen, peittää inhimillisen heikkouteni, vaikka juuri inhimillisen heikkouden myöntäminen olisi tehnyt minusta inhimillisen ja rakastettavan – hyvän tyypin.

Ihminen on heikko, siitä ei pääse mihinkään. Vaikka meillä olisi kuinka iso penkkitulo, hienot kamppailutaidot ja miljardi tilillä, yksi paha ripuli saattaa kukistaa meidät. Minä uskalsin nousta kehään, olin itseriittoisen uhoamisen maailmanmestari, mutta rakkauteen en uskaltanut heittäytyä. Olinko siis rohkea vai pelkuri? Kallistun jälkimmäiseen. Ajattelen, että tavoitin todellisen rohkeuden vasta myöhemmin.

Jossain vaiheessa ihmisen olisi syytä kasvaa aikuiseksi, oli hänellä ollut millainen lapsuus tahansa. Kasvaminen tarkoittaa itsensä repäisemistä irti entisistä identiteeteistä ja lapsuuden auktoriteeteista. Täytyy nousta vastustamaan huonoa ennustettaan ja tarttua ratista kiinni – jokainen voi parantaa oloaan ja elämäänsä ottamalla vastuun siitä, millä täyttää päivänsä. Se mikä suojeli meitä lapsena, saattaa estää meitä löytämästä onnea aikuisena. Vanhat keinot pitää vaihtaa uusiin ja pelko pitää kohdata, ihan niin kuin häpeäkin. Jotkut luulevat pystyvänsä hallitsemaan elämäänsä välttelemällä pelottavia ja häpeällisiä asioita, mutta lopulta siinä käy toisin päin; pelko ja häpeä valtaavat koko ihmisen ja hänen elämänsä.

Mitä enemmän peloistaan ja häpeästään avautuu, sitä pienemmäksi niiden voima muuttuu. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että on olemassa ihmisiä, jotka yrittävät käyttää toisen haavoittuvuutta hyväkseen. Siksi aluksi kannattaa olla tarkka siitä, kenelle avautuu – myöhemmässä vaiheessa sillä ei ole enää väliä, ja lopulta traumaistaan voi kertoa vaikka televisiossa ja niistä voi kirjoittaa kirjoja.

Monet kuolisivat mieluummin kuin kohtaisivat demoninsa – ja kuolevatkin. Jotkut tappavat itsensä hitaasti päihteyksellä, toiset jollakin nopeammalla tavalla. Jokaiselle olisi ollut olemassa parempi vaihtoehto, mutta sen toteuttaminen olisi vaatinut rohkeutta eli toimimista, vaikka paska valuisi punttiin. Jotkut löytävät rohkeuden vasta äärimmäisen pahassa paikassa, toiset eivät silloinkaan.

Todellinen sankari ei välitä ympäristön hyväksynnästä, hän uskaltaa kuunnella omaa sydäntään ja menee minne unelmat häntä ohjaavat. Usein sankari uskoo johonkin sellaiseen, mitä ei ole ihan vielä olemassa. Minunkin on pitänyt kehittyä tyypiksi, jollaista en aiemmin tiennyt olevan olemassa. Tiedostan myös, että minusta on syntymässä vielä edistyneempiä versioita, Jarkko 4.0 ja 5.0, ehkä jopa 6.0.

On myös hyvin todennäköistä, että sankaria vastustetaan ja hänen ponnistuksiaan yritetään vähätellä. Joskus pahimmat vähättelijät löytyvät lähipiiristä.

Kysyn toisinaan terapia-asiakkailta, mikä olisi parasta, mitä heidän elämässään voisi tapahtua. Yleisin heidän haaveistaan on, että kunpa kipu loppuisi, ja samaan aikaan he pitävät sitä mahdottomana. Itsekin aikoinaan pidin. Mutta se ei ole. Tietty määrä kipua kuuluu elämään, mutta on silti mahdollista vähitellen luopua esimerkiksi rikkiinäiseen lapsuuteen liittyvästä kivusta. Oma kipuni on työstämisen ansiosta pienen-

tynyt murto-osaan entisestä. Olen myös tiedostanut, että kivulani on ollut merkityksensä: ilman särkymistä en olisi voinut päästä näin pitkälle enkä olisi kirjoittanut tätäkään kirjaa. Yritän kirjoissani saada sanoitettua, mitä meille on tehty, se saattaa auttaa meitä löytämään surun – itkeminen on avainasemassa, kun haluamme parantua. Tunteet on tunnettava pois, suru surtava, viha vihattava, vasta sitten voimme antaa anteeksi, ja sen jälkeen asiat lakkaavat riivaamasta meitä ja voimme elää levollisemmin. Mikäli ihminen ei suostu kohtaamaan vaikeita tunteitaan eikä käsittelemään traumojaan, ne siirtyvät hänen lapsiinsa. Ketju jatkuu niin kauan, kunnes jollakin on rohkeutta katkaista se. Aiemmat sukupolvet eivät ole aina edes tajunneet, että mitään ketjua on, ja jälki on ollut sen mukaista.

Kiitos teille kaikille, jotka uskalsitte avautua pahimmista salaisuuksistanne tämän kirjan sivuilla. Kiitos myös teille muille, jotka olette vaikuttaneet tämän teoksen syntymiseen, upeaa, että teiltä liikenä aikaa haastattelulle.

Olen muuttanut joidenkin ihmisten nimet. Ne, jotka ovat mukana omalla nimellään, ovat antaneet siihen luvan.

OSA 1

VERIVELJET

JOUNI

Olen kertonut lapsuudenystävästäni Jounista omaelämäkerrallissessa Nyrkkisankari-kirjassani – siinä käytin hänestä tosin peitenimeä Mikko. Jouni oli lapsena paras ystäväni. Synnyimme viisikymmentäkolme vuotta sitten samassa sairaalassa, Jouni viikkoa myöhemmin kuin minä. Olimme ystäviä heti alusta asti, ja asuimme samassa kerrostalossa. Pihanurmikolla oli kitisevä keinu, josta tuli hypittyä uhkarohkeasti, talon takana ja sivustalla oli metsää ja kallioita. Juoksentelimme etupihan nurmikolla paljain varpain ja yritimme lennättää leijaa, mutta usein kävi niin, että ilma ei kannatellutkaan sitä, ja leija putosi töksähtäen maahan. Olimme aikamoisia hulivilipoikia; milloin oli kieli jäänyt kiinni keinun ketjuun tai lipputankoon, milloin käsi tai pää jumissa patterin välissä. Se oli sitä aikaa, kun ei ollut vielä somea, ei otettu valokuvia, oli vain se hetki, se vapaus, tai ainakin vapauden tunne.

Jounin äiti Tellervo ja minun äitini Saimi olivat myös ystävyksiä. Mieleeni on porautunut etenkin yksi toistuva näky Jounin kotoa: Tellervo panemassa pasianssia keittiön pöydän ääressä, tupakka sauhuten sormien välissä.

Jouni oli se tyyppi, jonka kanssa teimme verivalan, kun olimme viisivuotiaita. Viilsimme linkkarilla haavat kämmeniimme ja liitimme kämmenemme sitten yhteen. Sen jälkeen Jounissa on virrannut hitunen minun vertani ja minussa Jounin. Vietimme yhdessä varhaisimmat vuotemme ja meistä tuli erotta-

mattomat, niin läheiset, että emme voineet kuvitella elämää ilman toisiamme. Meillä oli aina jotain kerrottavaa toiselle, puhuimme ajatuksistamme ja unistamme, ja ymmärsimme toisiamme myös sanattomalla tasolla. Välillä tuntui kuin olisimme eläneet ihan omalla salaisella planeetalla, olimme toistemme tuki ja turva.

Jounin isä Rauno oli tummapiirteinen mies, jonka olemuksessa ja ilmeissä oli jotakin selittämättömän synkkää, mutta hän osasi myös hauskuuttaa meitä lapsia. Hän työskenteli paikallisessa sikalassa emakoiden ja porsaiden hoitajana. Siihen aikaan automaatio oli vielä vähäistä ja työ oli fyysisesti raskasta: rehujen kantamista ämpärikaupalla, karsinoiden putsaamista, lannan luomista lapiolla. Nostot tehtiin ahtaissa tiloissa ja huonoissa asennoissa. Jos porsaille piti tehdä kastratio, se tehtiin ilman nykyäikaisia apuvälineitä. Kovan työn vastapainoksi Rauno veti rankasti viinaa. Hän oli tuurijuoppo; välillä mies pystyi olemaan jopa viikkoja selvin päin.

Eräänä iltana katsoin Jounin ja Raunon kanssa lännenelokuva ja sovimme sen jälkeen, että seuraavana päivänä lähtisimme kolmistaan metsästämään intiaaneja läheiseen metsään.

Seuraavana päivänä Jounia ei näkynyt koulussa – kävimme silloin ensimmäisen luokan syyslukukautta. Kun koulupäivä oli päättynyt ja palasin kotiin, Jouni odotti minua rapussa ja sanoi: ”Isä on tappanut itsensä.”

Myöhemmin kävi ilmi, että Raunolla oli ollut tarkoituksena tappaa myös perheen äiti Tellervo, mutta onneksi Tellervo oli aavistanut pahaa ja jättänyt menemättä Raunon työpaikalle, jonne Rauno oli hänet kutsunut. Rauno kuoli sikalassa itse aiheutamaansa räjähdykseen. Poliisien tutkinnassa selvisi, että hän oli todennäköisesti pitänyt nallia suussaan.

Oma isäni oli hylännyt äitini ja minut vuosia aiemmin, olin elänyt isättömänä jo pitkään. Äidillä oli ollut joitain miehiä isäni

jälkeen, mutta hän oli taipuvainen tekemään huonoja valintoja, kun oli kyse miehistä – ja hyvät hän karkotti omalla tasapainotomuuudellaan.

Lupasimme Jounin kanssa pysyä ystävinä ikuisesti, mutta se lupaus ei pitänyt. Ajan saatossa me vain kadotimme toisemme, yhteydenpito jäi, kun muutin toiselle paikkakunnalle.

Merikilpikonnien poikaset syntyvät yksin, ilman äitiä ja isää. Heti kuoriuduttuaan ne tajuavat joutuneensa keskelle kaoottista selviytymistaistelua: suuri osa poikasista kuolee ensimmäisten elinminuuttiansa aikana, sillä petolinnut, liskot ja ravut vaanivat niitä, ja saattaa siellä olla jaguarikin odottamassa. Kilpikonnien poikasen ensimmäinen tehtävä on edetä noin viidenkymmenen metrin matka rantahietikolta mereen, jossa se on paremmassa suojassa. Viisikymmentä metriä kuulostaa lyhyeltä matkalta, paitsi jos olet vastasyntynyt kilpikonna, joka joutuu ryömimään eteenpäin pienillä evillään vauhtia lykkien. Minä ja Jouni ja monet muut kaltaisemme turvattoman lapsuuden eläneet ovat pyrkineet veteen vuosikymmeniä.

Miten Jounin elämä jatkui tragedian jälkeen? Kerron siitä tämän kirjan viimeisessä osassa.

JARKKO

Ei ole hyvää tai sopivaa hetkeä avautua pahimmista lapsuuden-traumoistaan. Jos niistä haluaa puhua, sanat täytyy vain pakottaa ulos. Mitä kauemmin vaikenee, sitä vaikeammaksi puhuminen käy. Mutta mikäli emme koskaan avaudu, möykky sisällämme kasvaa kasvamistaan, kunnes se vähitellen alkaa purkautua ulos rumilla tavoilla, ja siinä joutuvat useimmiten väärät ihmiset tulilinjalle. On siis suotavaa puhua asioistaan, jakaa niitä, se helpottaa oloa ja keventää taakkaa.

Tapahumat, joista seuraavaksi kirjoitan, ovat seuranneet minua näihin päiviin asti. On käsittämätöntä, miten isoksi möykyksi asiat muodostuivat, olen elänyt häpeässä käsittämättömän pitkän ajan – nyt on aika päästää irti. Tajuan, että en todellakaan haluaisi kirjoittaa niistä vuosista. En haluaisi elää niitä enää uudelleen. Haluaisin pitää salaisuuteni itselläni.

Viidenkymmenen kilometrin päässä Tampereesta länteen oli kaupunki nimeltä Vammala. Nykyään sen nimi on Sastamala. Muutin äitini kanssa Vammalasta Helsinkiin ensimmäisen luokan puolivälissä. Veriveljeni Jouni oli mennyt vakavaksi kuullessaan, että minun piti lähteä pois. Jouduin jättämään Vammalaan parhaan ystäväni, joka oli vain vähän aiemmin menettänyt isänsä. Itsekin jäin yksin, menetin kaikki ystäväni, kun muuttimme. Onneksi kumpikaan meistä ei vielä siinä vaiheessa osan-

nut aavistaa, mitä oli tulossa, kuinka vaikeaa meillä tulisi olemaan.

Äiti oli löytänyt Helsingistä miehen, jota hänen ei mielestäni olisi pitänyt löytää – ei ikinä. Hän oli tavannut Hannun englannin kielen kurssilla Kiljavan opistolla; portaikossa hän oli kuulemma kiinnittänyt ensimmäiseksi huomiota miehen hyvin kiillotettuihin kenkiin. Nyt jälkeenpäin toivon, että Hannulla olisi ollut linttaan astutut maalitahraiset lenkkarit. Mutta toisaalta minun oli tavattava Hannu ja eletävä läpi ne vuodet, ilman niitä en olisi voinut kehittyä tällaiseksi mikä nyt olen. Ja toisaalta, mikäli äitini ei olisi tavannut Hannua, hän olisi todennäköisesti löytänyt jonkun toisen samanlaisen. Traumatisoituneilla on tapana haksahda kaikkein pahimpiin tyyppeihin, kunnes joskus toivottavasti havahtuvat ja alkavat valita viisaammin.

Olin silloin seitsemän ja puoli vuotta vanha. Äitini oli minua melkein päivälleen kaksikymmentä vuotta vanhempi. Minun silmissäni hän vaikutti aikuiselta, vaikka oli oikeastaan vasta nuori tyttö. Helsingin rautatieasema näytti maailman isoimmalta paikalta, katon kaaret ja lasipaneelit, joista harmaa valo siivilöityi sisään, olivat jotain käsittämättömän upeaa, tuntui kuin olisimme olleet jossain katedraalissa ulkomailla. Ihmisiä virtasi joka suuntaan; matkalaukkuja, lastenrattaita, tummia takkeja ja kiireisiä kasvoja. Hannu ja äiti suukottivat ja Hannu otti äidin laukut kannettavakseen. Hannu vaikutti puheliaalta herrasmieheltä, joka tykkäsi huvittaa kuulijoitaan jutuillaan ja viittilöi käsillään vilkaasti.

Muutimme Hannun luokse Pohjois-Helsinkiin. Hannun omakotitalo tuntui lapsen näkökulmasta valtavalta linnalta: harjakatto kohosi korkealle taivasta vasten ja pihaa kiersi orapihlaja-aita. Talon terassille nousivat betoniset portaat, joissa näkyivät vuo-

sien syövyttämät jäljet – pienet lohkeamat ja tummat sadeveden jättämät juovat. Askelmat veivät eteiseen, josta lähtivät rappuset talon yläkertaan. Nyt, melkein viisikymmentä vuotta myöhemmin toivotan lukijan tervetulleeksi puisille kierreportaille, jotka vievät lapsuuteni kauhukokemuksiin.

Olin jo aiemmin oppinut peittämään tunteeni ja kieltämään inhimilliset perustarpeeni, mutta tuossa talossa asiat menivät äärimmäisyyksiin ja kärsin siitä vieläkin. Hannussa oli lempeä ja rakastava puoli, mutta ajan saatossa kävi ilmi, että hellyydenosoitukset saattoivat seuraavassa hetkessä vaihtua vakavan väkivallan uhaksi.

Talon portaat natisivat kuin kauhuleffoissa. Jos halusi kiivetä ylös äänettömästi, piti astella portaiden ulkosyrjiä pitkin. Portaikon ylätasanteella oli ikkunallinen välioivi, joka johti asuntoomme – se narisi omalla, tunnistettavalla tavallaan. Hannun sotatraumoista kärsivä isä asui talon keskikerroksessa. Miehen makuuhuoneen seinustalla oli Kansa taisteli -lehtiä korkeissa pinoissa. Niiden sivut olivat täynnä mustavalkoisia sotakuvia, sankarimyyttejä ja hiljaista, käsittelemättä jäänyttä kauhua. Talon pohjakerroksesta löytyi vierashuone sekä sauna ja baarinurkkaus korkeine jakkaroineen, pulloineen ja shottilaseineen. Baarin takana sijaitsi itse rakennettu punttisali, jonka betonilattiaa vasten levypainot kolisivat äänekkäästi, jos ne laski alas liian nopeasti. Aloitin siellä 11-vuotiaana saliharrastukseni.

Talon ylimmässä kerroksessa oli ullakko, joka oli kuin valtava labyrintti. Ovet olivat niin matalia, että aikuisen piti kumartua, mutta minä pujottauduin niistä sisään helposti. Seinälaudoissa oli teräviä naulantynkiä, joita piti varoa. Ullakolla tuoksui kuivalta puulta, pölyltä ja joltakin makealta, ehkä hiirenpapanoilta. Siellä lojui vanhoja pahvilaatikoita täynnä mitä ihmeellisimpiä tavaroita, ja siellä täällä näkyi päällekkäin ladottuja sanoma-

lehtinippuja. Suosikkipuuhaani oli istua ullakolla tutkimassa, vaikka samalla sydän hakkasi pelosta. Lehtien kellastuneet sivut rapisivat ja välillä repeilivät, kun kääntelin niitä. Mainokset tuntuivat olevan toisesta maailmasta. Välillä jokin rasahdus ullakon pimeimmässä nurkassa sai minut säntäämään ulos, mutta palasin aina uudestaan.

Nyt vuosikymmeniä myöhemmin osaan kiteyttää, että perhedynamiikkaamme vinksautanein puoli oli se, että lemmikkikoiran tunteista välitettiin enemmän kuin talossa asuvien ihmisten. Hannun kääpiövillakoiran nimi oli Tipsu. Hannu oli ajellut Tipsun turkin lyhyeksi tasaisesti joka puolelta, paitsi hännän päähän hän oli jättänyt karvapallon. Tipsua ei saanut katsoa, kun se kakkasi, se oli sääntö. Kun Tipsun selkä pyöristyi, piti kääntää katse pois, sillä koiran yksityisyyden suojeleminen oli tärkeää. Mutta jälkeinpäin piti mennä katsomaan, millaista kakkaa oli tullut, ja raportoida siitä Hannulle tai äidilleni. Myös se oli tarkkaa, että Tipsun lähellä ei saanut nauraa kovaäänisesti, jotta Tipsu ei olisi luullut, että sille nauretaan. Hannulla, äidilläni ja myös minulla oli hyvä tarkoitus suojella Tipsua kaikelta inhottavalta, mutta loppujen lopuksi emme onnistuneet kovin hyvin. Oma pahoinvointini purkautui muun muassa siten, että eräänä iltana kiusasin petillään makavaa Tipsua niin kauan että se puri minua sormeen.

Hannulla oli myös kilpikonna, Toto. Totolla ei ollut lasiterraa-riota vaan se asusteli koko elämänsä pahvilaatikossa, jonka pohjalle oli laitettu sanomalehden sivuja. Toto käveli päivästä toiseen seiniä päin, yritti toistuvasti kiivetä ylös laatikon nurkista. Olen vasta myöhemmin myötätuntoni kehityttyä ymmärtänyt, että Toto oli helvetin ahdistunut. Jos sen laatikkoon laittoi kätensä, se käveli määrätietoisesti kohti ja puri tunkeutujaa sormeen.

Talon olohuone oli matala ja hämärä – niihin aikoihin ei ollut vielä kuultu vaaleista sävyistä, avaruudesta, minimalistisesta

keveydestä eikä isoista ikkunoista. Olohuoneessa ei ollut ikkunan ikkunaa, lattiaa peitti tunkkainen kokolattiamatto, huonekalut olivat tummia ja raskaita. Tarkemmin ajateltuna koko meidän perheemme eli melko samanlaisissa oloissa kuin Toto. Huoneen sivuseinällä oli tummasävyinen taulu, joka kuvasi myrskyävää merta, ja vastapäiselle seinälle, telkkarin yläpuolelle, äiti oli ripustanut isäni maalaaman maisemataulun. Miksi sen piti olla siinä – muistuttamassa mistä? Kolmannella seinällä oli kirjahylly kirjoineen ja levysoittimeen sekä Hannun lp-levy kokoelma. Hannun mielestä Barbra Streisand oli paras laulaja – mieleeni on jäänyt, miten hän vähätteli Madonaa, joka kuulemma tulisi olemaan pelkkä tähdenlento. Neljännellä seinällä oli kello, jonka viisari piti vuodesta toiseen samaa, yhä painostavammaksi muuttuvaa tik-tak-tik-tak-tik-tak -ääntä. Nykyään joudun tsemppaamaan, jos minun on pakko olla tilassa, jossa on raksuttava seinäkello. Onneksi ne eivät ole enää muodissa.

Kun sanoin äidilleni, että minua pelotti mennä uuteen kouluun, kun en tuntenut sieltä ketään, hän vakuutti, että saisin nopeasti uusia kavereita. ”Menet vain rohkeasti juttelemaan”, hän neuvoi. Juttelemaan mitä, pohdin, en minä osaa mitään jutella, ei minussa ollut sosiaalista puolta, ei sellainen tyhjästä synny.

Koulu sijaitsi vain muutaman kymmenen metrin päässä uudesta kodistamme, syvä mätäoja ja kävelytie erottivat tonttimme koulun pihasta. Puinen koulurakennus oli vanha, Hannu kertoi, että se oli rakennettu jo 1800-luvun lopussa.

Ensimmäinen kouluaamu lokakuussa valkeni harmaana ja tihkuisena. Oli pimeää ja koleaa, siellä täällä oli mustia lätäköitä, puiden lehtiä kieppui ilmassa ja minä muistelin Jounia ja Vammalaa samalla kun kävelin raskain askelin kohti koulun pihaa. Piha kuhisi outoja kasvoja ja olin kauhuissani, kun minun piti kohdata tämä uusi vaihe täysin yksin. Kuristavan tunteen vallassa astuin